

Verandan mot havet med sitt höga tredelade tak och sitt fina lövsågeriarbete för tankarna till arkitekten Edelswårds Feskekörka i Göteborg.

Pensionat med innanfönster - historien om Villa Sjötorp

Att njuta av årsringarna i sitt eget gamla hus är en sak, men hur är det om man vill bedriva näringsverksamhet i en byggnad med tydliga ålderstecken? Kan hotell- och restaurangbesökare uppskatta kvaliteterna, eller ser de bara skavanker i det gamla? För Ellika Mogenfelt var patina aldrig en del av affärsidén, för någon sådan fanns inte när hon övertog släktens enorma villa i bohuslänska Lyckorna. Idag driver hon en av Sveriges mesta intressanta pensionat och restauranger, och det i ett hus där tidens spår hanteras med stor varsamhet.

Högt över havet utanför Ljungskile ligger Villa Sjötorp, eller Haegerska villan som den också kallas. Carl Emil Haeger var ingenjören som i slutet av 1800-talet startade en av landets största pappersindustrier, belägen i Lilla Edet vid Göta älv, bara ett par mil in i landet. Som de flesta högborgerliga familjer tillbringades somrarna vid kusten och år 1900 köpte Carl Emil en tomt i den nyetablerade bad- och kurorten Lyckorna. Under 1800-talets två sista decennier hade medlemmar ur landets societeter strömmat till orten där det fanns såväl restaurang, kall- och varmbadhus, som daglig ångbåts- och järnvägsförbindelse. Boende kunde hyras av lokalbefolkningen, men det fanns också många som lät uppföra sina egna sommarhus.

Ståndsmässigt sommarviste
Carl Emil Haeger ritade själv familjens hus som fick ett tidstypiskt formspråk med inslag av fornordiska drakhuvuden och schweizerstil. Hela byggnaden tillverkades vid en snickerifabrik i Lilla Edet, märktes upp och fraktades nerför

Vykortet visar Haegers villa 1906, när det var helt nybyggt.

Göta älv och vidare upp till Ljungskile på prämar. Byggnaden monterades på en kraftig naturstenssockel som hade uppförts i den branta sluttningen mot havet. För arbetet stod byggmästare Larsson och hans hantverkare. Konstruktionen blev regelverk, med en beklädnad av omväxlande liggande och stående panel, och på taket lades falsad plåt. Planlösningen var gängse. På bottenvåningen fanns umgäengesrum och en stor matsal.

På andra våningen ett stort antal små sovrum och en enorm trapphall. Invändigt präglades rummen av pärlspont, Arts & Crafts-inspirerade tapeter och dekormålade tak och listverk. Mot havet vändes en stor öppen veranda vars märkvärdiga, tredelade tak försågs med ymnigt lövsågeri. Stall och uthus byggdes i samma stil. Familjen Haeger bodde i huset på somrarna, men vintertid stod det tomt och ouppvämt som de flesta villor på Lyckorna. På 1940-talet såldes villan och under ett årtionde kring mitten av seklet fungerade den som pensionat, för att därefter återigen bli privat sommarhus.

Restaurering i etapper
Ellika Mogenfelt, som själv tillhör släkten Haeger, fick möjlighet att köpa villan 1995. Kockutbildad och med erfarenhet från restaurangvärlden tänkte hon sig en mötesplats på Lyckorna, ett ställe dit människor kunde komma och äta lite, njuta av utsikten, kanske lyssna på musik. Tydligare än så var inte planerna till en början. Underhållet av villan var vid tiden rejält eftersatt,

När Bergslagsbanans stationshus i Göteborg byggdes om fick snickaren Henrik Benjegård några av husets gamla radiatorer. De passade bra i Villa Sjötorp, som fick vattenburen värme i samma veva.

Den vackra trappan leder till andra våning där de flesta av pensionatets gästrum ligger. Trots att huset byggdes som privatvilla gick det lätt att anpassa planlösningen till den nya funktionen.

»Att ersätta de gamla fönstren har aldrig kommit på fråga. Det finns heller ingen anledning eftersom de håller värmen. Med innanfönster, cellulosafiber, bergvärme och stöddelning i kakelugnarna blir uppvärmningskostnaden för hela huset låg.«

taket läckte och färgen flagnade. Dessutom saknade huset både centralvärme och varmvatten och den enda isoleringen som fanns var sågspånet i bjälklaget. Väggarna var helt tomma. Trots, eller kanske tack vare sin ålder, var villan samtidigt väl bevarad. Den fasta inredningen och all originaldekor fanns kvar och stommen var fortfarande torr. Toaletter fanns givetvis inte, men väl ett vackert torrdass med flera holkar.

Från första dagen planerades alla renoveringsåtgärder i samarbete med snickaren Henrik Benjegård och hans anställda, som också utförde arbetet. Snickarnas kompetens och kreativitet har varit helt avgörande för resultatet. »Henrik och jag var helt överens om hur arbetet skulle göras«, berättar Ellika Mogenfelt och konstaterar att hon aldrig hade rott projektet i land om hantverkarna varit skeptiska till hennes idé att bevara och underhålla med små medel. Henrik Benjegård å sin sida minns att det var ett roligt jobb, inte minst eftersom ritningar sakna-

des och ingen del av byggnaden var den andra lik. Allt löstes på plats, utan generella lösningar.

Cellulosafiber och vattenburet

Under de första åren var budgeten liten och insatserna minimala. »Hellre ingenting än dåligt« var ledord för arbetet. För att kunna driva restaurangrörelse i huset byggdes först ett kök. Visserligen fanns redan ett, men det höll inte måttet och placeringen i källaren var opraktisk. Det nya köket byggdes som i en separat låda, ett rum-i-rummet på villans bottenvåning. Därigenom behövde man inte riva ut originalinredningen, men kunde ändå uppnå en standard som godkändes av både brand- och hälsomyndigheter.

»Det största jobbet påbörjade vi efter några år«, berättar Henrik Benjegård. »Då bodde vi snickare i villan i flera månader för att isolera hela kåken. Vi öppnade i pärlsponten varje meter för att spruta in Ekofiber i lösull. Det var rätt omfattande, men jag hade bra erfarenheter av lösull från ett tidigare projekt och det blev bra resultat här också. I taket satt pärlspont direkt på takstolarna, den fungerade som både innertak och underlag för yttertaket. Vi fick regla ner, sätta ny pärlspont och isolera. I några rum använde vi originalpanelen som innertak.«

Samtidigt installerades bergvärme och ett vattenburet centralvärmesystem. De gamla gjutjärnsradiatorerna kom Henrik Benjegård över när Bergslagsbanans stationshus och Josefssons butiksloker på Korsgatan i Göteborg renoverades vid samma tid. Radiatorerna blåstrades och gjordes i ordning för att sedan installeras i Villa Sjötorp där de ser ut att ha stått sedan huset byggdes.

Sprinklers och 14 nya badrum

Tanken var att också kunna erbjuda övernattnings, men för att kunna öppna hotellverksamhet

Den praktfulla kakelugnen i matsalen tros vara tillverkade i Gustavsberg.

Det ursprungliga drakhuvudet var i så dåligt skick att det inte gick att spara. Den delikata uppgiften att skapa ett nytt, identiskt huvud gavs till bildhuggaren Peter Bergqvist som utförde arbetet med bravur. Läggs också märke till det fina plåtarbetet på taket.

»Jag serverar inte coca-cola, jag dukar inte på pappersdukar och jag vill inte renovera sönder ett hus som håller hög kvalitet.«

krävdes stora investeringar och dessutom klar- tecken från brandmyndigheten som till en bör- jan sade tvärt nej. Med sprinklers och utvändig brandtrappa gavs ändå tillståndet till slut. Själva installationen av sprinklersystemet ställde dock höga krav på varsamhet. Även här prisar Ellika Mogenfelt de kreativa hantverkarna som antog utmaningen att foga in den nya tekniken utan att originalinredningen tog skada. Idag eldar man ofta i de tre stora kakelugnarna som först fick plockas ner i sina beståndsdelar för att sedan muras upp och kunna tas i bruk. Den största av dem står i matsalen och är en fantastisk nyrenässansugn i mörkgrönt, troligen tillverkad i Gustavsberg.

Nästa steg var badrum. Torrdassen hade visserligen ersatts av toaletter i källaren och en gästdusch hade installerats. Men hur skulle man tvinga in ett badrum i varje hotellrum utan att

göra förändringar i strukturen eller förstöra rummets karaktär? Genom att försiktigt lossa och återanvända den fasta inredningen, flytta ut väggar och utnyttja alla upptänkliga prång, lyckades snickarna med föresatsen att skapa moderna badrum som också ser ut att ha funnits där från början. Henrik Benjegård är fortfarande nöjd med insatsen, som innebar problemlösning i många led. Ellika, som skulle inreda badrummen, minns hur hon frossade i färgstarka kakelkataloger, för att till slut ändå välja enkelt äggskaletsfärgat. Huset tillät liksom inget annat.

Originalfönster mödan värda

På Haegers tid bodde man inte i huset vintertid, och ändå gjordes innerbågar till samtliga fönster. 1995 stod dessa bågar fortfarande uppradade i källaren och i stort sett oanvända kunde de sättas in och fungera med en gång. Däremot fick

»1995 var 'shabby chic' visserligen ett säljande koncept, men i det ingick vare sig dragiga golv eller torrdass. I den äldre generationen var det också många som tyckte att Ellika Mogenfelt skulle 'riva skiten'.«

flera ytterbågar renoveras och det gjordes på plats av en lokal hantverkare som kunde arbeta löpande, efter behov och ekonomiska möjligheter. »Att måla med linoljafärg är en självklarhet«, säger Ellika Mogenfelt. Precis lika självklart är det att en anställd ägnar fyra dagar om året med att sätta in och ta ut innanfönstren. Att ersätta de gamla fönstren har aldrig kommit på fråga. Det finns heller ingen anledning eftersom de håller värmen. Med innanfönster, cellulosa-fiber, bergvärme och stödeldning i kakelugnarna blir uppvärmningskostnaden för hela huset låg.

Som i alla gamla hus tar underhållet aldrig slut. För 12 år sedan restaurerades hela matsalen och snart är det väl dags igen, konstaterar Ellika. Då köptes särskilda tapeter från Lim & Handtryck, färgen till lister och snickerier gavs en kulör som låg så nära de ursprungliga som möjligt och många ytor som bara var slitna vidgjordes inte alls.

Respekt för kvalitet

Hur kommer det sig att en knappt 30-årig kvinna utan hantverkserfarenhet väljer att behålla kakelugnar och innanfönster, chagerade takmålningar och knarrande trappor – när de går att byta ut? 1995 var 'shabby chic' visserligen ett säljande koncept, men i det ingick vare sig dragiga golv eller torrdass. I den äldre generationen var det också många som tyckte att Ellika Mogenfelt skulle »riva skiten«. Idag kan hon inte riktigt svara på vad som drev henne att ta stora

banklån, strida med brandmyndigheterna och arbeta dag och natt. Förutom en hel del adrenalin var det nog själva huset med sin säregna karaktär. Under uppväxten flyttade familjen ofta, men mormor bodde inte långt från den »Stora Villan« och när försäljning kom på tal kändes det plötsligt viktigt att hålla fast vid huset. »Det var liksom de sista rötterna«.

På frågan hur länge hon har varit byggnadsvårdsintresserad svarar hon kort och gott: alltid. »Det handlar om många saker, men kanske mest om eko-tänk och framför allt kvalitet. Jag serverar inte coca-cola, jag dukar inte på pappersdukar och jag vill inte renovera sönder ett hus som håller hög kvalitet. Jag är nog kompromisslös i det avseendet. Folk tycker det luktar gott här; blandningen av välagad mat, lite linolja och vedeldat. Men den där helheten var inget som jag tänkte ut i förväg. Jag har helt enkelt aldrig varit intresserad av att driva verksamheten på nå't annat sätt.«

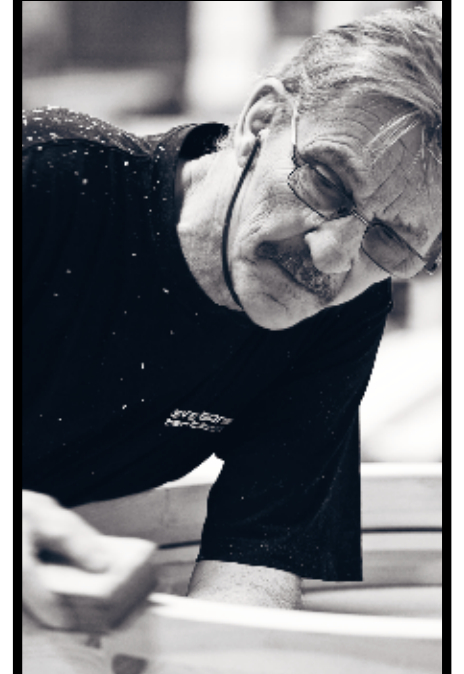
Så har industrimagnaten Haegers släktvilla omvandlats från ett privat sommarviste till ett välkommande gammalt hus, öppet för alla som vill njuta av byggnaden och den magiska platsen. Att åldern har tillåtit ta ut sin rätt ger huset sin alldeles särskilda prägel, det en gång högdragna har slipats av och atmosfären är varm och tillåtande. Jag kan inte tänka mig ett bättre öde för en skönhet som Villa Sjötorp. ■

Eva Löfgren, FD i kulturvård och redaktör för Byggnadskultur. eva.lofgren@byggnadsvard.se

SNICKERIER SEDAN

1918

På Sävsjö snickeri gör vi rediga fönster. Såna som håller i generationer.

SÄVSJÖ™

SNICKERI SEDAN 1918

www.savsjosnickeri.se